

VANAEMA
PANEB
VIHMAVARJU
KINNI

Maimu Berg

Raamatu väljaandmist on toetanud Eesti Kultuurkapital
Kujundanud ja küljendanud Lilli-Krõõt Repnau

Autoriõigus tekstile: Maimu Berg
Autoriõigus fotodele: Lilli-Krõõt Repnau

Kirjastus Tuum, 2020
Harju 1, 10146 Tallinn
www.tuum.ee

ISBN 978-9949-7433-4-6

Trükikoda Pakett AS

Tallinn, 2020

Olematus

Sisse juhatus

Seda hetke, kui me vanemad
meile alguse panid, me ei tea.
Me ei tunne oma elu sisse juhatus,
ei tea, mis poosis nad olid,
kas linade vahel, põllul, metsaserval, kodus või külas.
Me ei tea, mis olid ema esimesed sõnad
ja isa omad, kui see oli läbi.
Me ei tea, kuhu langes ema pilk,
mida nägi isa.
Äkki on just selles hetkes meie saatus,
vahest on selles hetkes kõik kirjas,
kui me vaid teaksime ja mõistaksime.
Ronida kõrgele puu latva, julgestusköis kõrval,
saag käes, löigata maha
mädanenud ja kuivanud oksi,
et nad ei kahjustaks puud
ega ohustaks inimesi tormisel ilmal
või seisatada puu all kartuses,
et oksad võivad pähe kukkuda,
või põgeneda hirmust okste kukkumise ees,
või lastagi neil pähe kukkuda.
Teistele. Endale.
Või saagida ladvast allapoole minnes
tükkaaval maha see puu...
Mis on meie saatus?

Vanaema paneb vihmavarju kinni

Sa väike magad, püsti tagumik
kui oleks paluda sul Allah.
Sel teel, kus ajalikust saamas igavik
sa lähed üles, vanaema alla.

Kes teab, mis ootab sellel teel sind ees
ja kuidas pillutab sind elulaine,
võibolla ükskord palvetad mošees
ja sul on mustas pearätis naine.

Mul usuks ikka olnud luterlus
nii karmilt õiglane ja kaine,
kuid sinul viljastada teab mis uterus
ja vaevamas sind võõra usu paine.

Nüüd väike, maga, püsti tagumik,
sa lähed tiidsalt üles, mina alla,
sel teel, kus ajalikust saab kord igavik,
sa kõigest hoolimata vapralt talla.

Ka vanaema magas, püsti tagumik
ja akna taga kollitas suur Stalin,
ta pilte tulvil oli lugemik
üks, saabastega, rippus kooli saalis.

Ma armastasin venelast ja sakslast
ja tunnistan, et isegi üht japsi,
mul eestlasega oli tervelt kaks last,
kuid teiste kõigiga vaid võtsin napsi.

Eks elu näita, ütles vanaema,
kui vihmavarju lõpuks pani kinni.
Puusärgis väga kortsus oli tema,
kuid lõual polnud ammu akne vinni.

Nii kaovad Stalinid ja vinnid, usud,
käib võika kiirusega ajahammas.
e-riigist järele kord jäävad rusud
ning kokku variseb ka klaasist sammast.

Muusika

Õhtupimedas pargis hüpleb
maheda pilli idamaine viis,
helid värelevad õhus
nagu soojas tumedas kõrguses plinkivad tähed.
Kaugenevad, lähenevad...
Väike laps jonnib,
päevatuttava pargi võõrastest öövarjudest ärevil.
Püherdab luksudes maas,
pilliheliseid nutuga summutades...
Järsku põõsastest ilmub
printsina kaunis noormees
Idamaa muinasjutust,
kükitab lapse kõrvale,
Puhudes sireda kergusega
oma sulnikõlalist pilli.
Nutt vaikib, lummatud laps ajab end püsti,
Vaadates üksisilmi noormeest,
kuulates võlutult ta mängu,
põsel kuivamas pisarad.
Nõrgas laternavalges
kumavad mõlemail palged
keskendumishetkes nii sarnased...
Siis hüpleb muusika pargiteel
taas kaugemale.
Vanaema ja lapselaps
lähevad vaikides koju.

Surnud noorenevad

Aastapäevad, mälestuspäevad,
hingedepäevad ja -ööd...
Kuni aeg, mida teispoolsuses
arvatakse, et pole,
teeb seal hoopis järsu nõksaku
nagu mikroahju ketas
ja hakkab tagurpidi kerima,
vastupäeva,
liikudes sünni poole...
Nõnda ühel hetkel
saavad aastapäevadest
jälle juubelid.

Idufirma ponnistus

Sadade eesti eakate abil
loodetakse viimaks leida
vananemist pidurdav ravim.
Tuleb ainult võtta
kuuesajalt vanurilt
süstlatäis verd igapähe, et saada teada,
millal suremisprotsess algab.
Valada see veri
vanasse piimaplekki
ja lasta piimapuki otsas ristteel
kakskümmend üks päeva seista.
Ning täiskuu neljapäeval,
siis annab veri välja
vananemise saladuse
nagu õpiti ära linnukeel
või leiti kaarnakivi
või leiutati küüntest kaabu.
Seda protsessi nimetatakse
idufirma ponnistuseks.

Vanaema robot

Vanaema nimi on Ella Eleonora Ellen Erika jne.
Oma robotile tahtis ta
panna nimeks Gwendolina,
aga see ei kõlvanud. Sest:
esiteks peab roboti nimi
olema sooneutraalne,
teiseks peab nime esitäh
viitama roboti valmistanud firmale,
kolmandaks peab nime kolmas täht
vihjama omaniku perekonnanimele,
neljandaks peab nime juurde
kuuluma seerianumber.
Vanaema läks robotiga Kaubamajja,
kus keegi ema oma tütrega
esitles nende firma kosmeetikatooteid.
Sooneutraalsele robotile
hakkas meeldima ema,
aga igaks juhuks ahistas ta tütart,
näpistades seda tagumikust.
Vanaemale meeldis turvamees,
aga ta ei näidanud seda välja.
Lõpuks kinkis Kaubamaja tänu robotile
kõigile kunstripsmed.

Kuhu tahad maetud saada

Kuhu tahad maetud saada?
Sellesama müüri äärde,
kus on sugulasi ees,
ikka sinna, sugu võssa,
ema-isa jalge ette
koduse ja väikse kalmuaia sees.
Hauakivi juba valmis,
seisab voodi all,
nimi, sünniaasta peale
raiutud on tal,
palmioks ja väikses mahus
sõnad: PUHKA RAHUS.
Kesse raiub surma-aasta,
kui sind enam pole,
kesse laulab karmanjoole
näoga sinu poole?

Su nägu kõlab tuttavalt

Lapsepõlve mängumaa
Siselinna kalmistu.
Kasvad, õpid, suureks saad,
elamiseks valmistud.

Elu käib kui kiige peal
ülesse ja alla
kuni ühel päeval heal
jalad maad ei talla.

Kui on joodud viimne klaas,
lõhkeb kõhus tsüst.
Lebad hingetuna maas
ega aita süst

Maad sel hetkel katavad
langend sügislehed.
Vanaeided matavad
maha vanamehed.

Pühapäeval tulevad,
peas baretid, rätikud,
kalmuküünlad põlevad,
hauad korda sätitud.

Õhtupoole tublid lesed
bussi peale ruttavad...
Kodus ootamas on teler
nägu kõlab tuttavalt.

Mind hellitanud naiste

heledad silmad
jälgivad mind haudade põhjast
ja nende kõrged hääled
täidavad öise kalmistu
üksteise võidu teed juhatades,
kui otsin surnuaia
lõunapoolse müüri äärest
Lehte hauda,
kelle need naised tapsid,
et varjata tüdruku pattu.

Kuusebekk

kalmistu kiviaia ääres
kasvas üle pea,
kohas tormides hirmutavalt,
ägas ja oigas,
ajas juuri haudade vahele,
puusärkide alla,
ähvardas lahkunuid
tagasi maa peale kiskuda,
kuni tast sai kändude rida.
Kõik lilled haudadel
närtsivad ja surevad nüüd
kuuskede varjuta päikesepaistes
ja üle surnuaia tardumuse
hõljub nende laibalehk.

Mu vaarisa

oli võõramaalane.
Uputati merre
vaarema õue all.
Merre kaduski.
Hauda ei ole tal.
Vaarema haud on
kodukoha kalmistul.
Kartulid kasvavad seal
vaarema silmade peal.

Hommikul tuligi teade:

Aeg, aeg! Läbi, aeg on läbi,
sinu aeg,
olematus kohal kohe.
Terve öö, peljates-oodates olematust
kui kosilast, lugesin üht blogi:
mu eakaaslane jutustas ümber
meie lapsepõlveaegseid raamatuid.
Neid kõiki olin lugenud,
mäletasin paremini kui üleile loetut.
Tundsin nad ära.
Hommikul seisavad nad tee ääres,
kui lähen olematusse,
millest püüan küll aru saada,
aga ei suuda kujutleda,
kuidas see päriselt on.
Päriselt.
Raamatud seisavad tee ääres,
lihtsad ja selged,
siiski osa olematusest,
kust nad hetkeks
tulid minu juurde,
kergendama ränka ööd.

Elukaar, mitte see

Kuldsed olid päevad nooruses,
elu algas puhtuses ja voores,
unistuste alla vajus...

Jätkus hooruses ja lõppes tooruses.

Jõhkras kivisajus.

Vanaema ilusad valehambad

veneaeegses klaasis

(tsena 2 kopeek, hambad ise maksid palju rohkem).

Vanaema ilusad valehambad

coregatabsi helesinises leotises

roosatavad, valendavad, helgivad hõbedaselt.

Ärkavad ellu.

Hõljuvad hällilaulude rütmis,

tammuvad pioneerilaulude taktis,

heljuvad Elvise helides,

Biitlite piinas,

roki raputuses,

Violetta viimses karjes...

Lahustuvad leinamarsis.

Irvitavad nooruse üle,

ise nii ilusad.

Lahkus Karl Lagerfeld

Lahkus jah,
kuid hing jäi maa pääle,
kerkis korraks kõrgele,
keerles õhus üleval,
langes alla maa pääle.
Moekeisri hing.
Hingas sisse talulehmade soojust,
aimas isa karmi kätt,
haistis raha lõhnu...
Oleks tahtnud, et isa
oleks olnud Hitler või rootslane
Lagerlöf, Lagerquist, Lagerfeld...
Pommidest pahupidipööratud hauad,
purustatud kirstud
ammusurnuid välja sülgamas.
Aita ema, Elisabeth of Germany!
Valgete rooside lõhn
beežvalge kassi karvades,
inimese pilk looma sinisilmades...
Hing püherdamas karusnahkade luksuses,
liibuvates mantlites, kettides,
kuklas juuksetutt,
surmahigised sõrmed pigistamas kameeliaid...
Kassipulm on elu. Surm on koerapulm.

Kahekesi pargis

Soe sügishommik
hingab tasa.
Sina magad
oma väikses vankris,
vanaema tukub pingil.
Kui ta süda unustab lüüa?
Kui tal läheb meelest hingata?
Sina ärkad,
vaatad suuril silmil.
Hommik on juba unustanud hingamise,
isegi kõrred ei liigu...

Ammusurnud vanaemale

Varahommikuti,
kui päike tõuseb,
näen seda sinu silmadega.
Ma näen päiksetõusu sinu
silmadega, mida
ma iial näinud ei ole.
Ma tunnen seda sinu
südamega, mida
ma pole kunagi
tuksumas kuulnud.
Seda õnne koduõue ilust,
magamissoojadest lastest,
sookurgede kaugetest hõigetest...
See õnn on sama
sinul ja minul.

Ükski elav ei tea

Vanadusedentsus muutis vanaema pilgu
armsaks ja helgeks,
silmadest kadusid mure ja kurbus,
kõik oli meelest läinud,
kustuv aju jagas malbeid käske,
maalis silme ette sulneid pilte,
kus unistused ja kaunid unenäod segunesid olnuga.
Vanaema vaatas mind oma äraolevate sinisilmadega
ja küsis, kes ma olen, et olen tema vastu nii kena.
Imestas, et tal on lapselaps.
Järsku läks pilk murelikuks, uurivaks:
Pärast surma ei ole enam midagi? Surm on lõpp?
Vanaema, ma ei tea seda,
ükski elav ei tea, ükski surnu ei reeda.

See kõige õrnem oks

kõrgel kaseladvas

on isa.

Seesama isa jah,

kes kase istutas.

Kiigub tasases tuules,

kõigub tormis.

Minu peale ei vaata,

aga teab et olen siin.

Ikka jälle olematus

Loodus, inimesed, taevas,
lõhnad, värvid, muusika,
meri, meri, meri...
Kõike ümbritseb olematus,
ei miski, ei midagi,
ei eitust ega jaatust,
ei valgust ega pimedust,
ei muret ega rõõmu,
ei ilu ega inetust,
ei hädust, kurjust...
Kuidas see on, mitte midagi?
Mitte midagi näha,
mitte midagi kuulda,
mitte midagi tunda?
Vaikus.
Olematus.
Mida see sõna tähistab?
Ei suuda kujutleda...
Helistan Mihkelsonile,
tema number on mul
telefonimälus alles,
ei raatsinud kustutada.
Automaat ei tunne olematust,
automaat vastab,
et see, kellele ma helistan,
ei ole hetkel kättesaadav.
Meri on koduõue all.

On igatsus
lahkunute järele,
kodu järele,
silmade järele,
mida enam kunagi ei näe,
mis enam iial ei vaata.
Või vaatavad olematust
olematuses,
milles lahustub kõik.

Vajutasin silmad kinni,
panin mündid laugudele
enne veel,
kui nuttev naistekari
teisest toast sisse valgus,
et ohjeldamatult haliseda.
Sina tellisid need nutunaised,
minu pilkamiseks kamandasid kohale.
Igaüks sai sult 50 eurot,
selle eest võis ikka ulguda ka.
Ma oleks tahtnud sulle silma pilgutada,
aga ei saanud, mündid takistasid
ja mitte ainult, olin ju surnud.

Kust tulevad lapsed
Olematusest?
Oh ei! Nad tulevad Rootsist sigade karjast.
Sääl saab aeg täis,
karjalaps muutub üha väiksemaks
kuni on nii tilluke,
et mahub ära kivi taha.
Sinna ta siis peitub,
kuni tuleb üks noor naine,
kelle kõht on igatsusest lapse järele
suureks paisunud,
vaatab kõikide kivide taha,
leiab üles oma lapse.

A black and white photograph of a dense forest. The foreground is dominated by a large, leafy tree on the left side. A path or clearing is visible in the background, leading through the trees. The text "Ennevanasti" is overlaid on the right side of the image.

Ennevanasti

Ennevanasti

olid inimestel

toredad nimed:

Teet Kallas,

August Karjus,

Vello Lõugas,

Virge Naeris,

Andres Sarjas,

Artur Harjus.

Ennevanasti

tahtsin endale koera,
kui lõpuks ometi
võin endale lubada koera võtmist,
koera mulle ei anta,
isegi varjupaigast mitte,
öeldakse, ma olen liiga vana,
suren enne kui koer.

Ennevanasti,

kui ilmad jagunesid
enesetapuilmadeks ja matuseilmadeks,
oli matuseilm päikesepaisteline,
nukra valguse ja kõleda tuulega.
Enesetapuilm oli päikesepaisteline,
kalgi valguse ja lõikava tuulega.
Kevad oli luitunud ja pikk.
Plaat jäi kordama
Concerto de Aranjuezi
aeglaselt mõtisklevat teist osa,
plaati tuli edasi aidata
hüpleva kolmanda juurde.
Õues oli enesetapuilm...
Nädala pärast, matuseilmaga,
maetud lähedaste nutukahina saatel
äsjasulanud lumest
niiskesse liiva.
Päikesekiired hüplemas
kevadises tuules
nagu Aranjuezi kolmandas osas,
hetkeks peatudes
nagu teises osas.
Ja viimases.

Ennevanasti,

poisid ja tüdrukud,
kui olime kõik elus,
ootasime hingevalusalt,
et helistaks armastus...

Polegi teid näinud vananemas,
poisid ja tüdrukud.

Ikka kiirustamas.

Mille eest põgenete?

Peegelpildi eest?

Vanaduse valu ja väsimuse eest?

Mälunõtruses kaasa eest?

Mäluta laste eest?

Sügispimeduse eest?

Talvelibeduse eest?

Lume sulamise eest?

Linnulaulu eest?

Jaaniöö valguse eest?

Poisid ja tüdrukud, mäletate,
armastus moblaga ei helistanud,
armastus helistas telefoniputkast.

Sääl pesitses ta vargsi seinapragudes,
kusest läbi imbunud põranda all,
kitarriks lõhutud taksofoni traatides.

Moblaga helistab surm.

Ennevanasti

käidi tantsukursustel.

Näiteks kord nädalas,
ütleme kolmapäeviti.

Õpiti tangot,

aeglast valssi

ja Viini valssi

ja fokstrotti.

Õpiti rumbat, sambat

ja tšatšat ka.

Mõnikord õpiti lipsit.

Ja hully gullyt,

mida polnud olemaski.

Poistel olid o-jalad, peopesad higistasid,
tüdrukutel kõrgeks tupeeritud soengud,
tislerilakiga igavikustatud

ja silmade ümber

pehme musta pliiatsiga

värvitud rõngad,

mis silma välisnurkadest

pikenesid peaaegu kulmudeni

nagu Egiptuse

naisvaarao Kleopatra.

Seks oli küll olemas,

aga teda ei näidatud.

Ta hõljus nähtamatuna saalis,

peopesad higised,

libises o-jalgadel,

takerdus lakitud soengusse,

valas pisaraid värvitud silmanurkadest.

Ennevanasti

jätsid mu maha.
Kas on mõtet
rääkida sellest,
mis edasi sai.
Iga mahajäetu teab seda
samamoodi.
Iga mahajäetu teab seda
isemoodi.
Kõik kannatavad ühtemoodi.

Ennevanasti

kirjutas üks noor mees
luuletusi pliiatsiga paberile.
Vana mees veel mäletab
pliiatsit ja paberit,
kui lahendab ristsõna,
pingil konutades,
roosteplekine selg kummargil
lõunamaise ranna
haledas talvepäikeses.

Ennevanasti

olid tüdrukud saledad.

Tärgeldatud aluseelikutest

kaharaks aetud kleidid kahisemas,

tikk-kontsad meelalt kopsimas,

sääremarjad võbisemas

igal sammul...

Kepile toetudes,

rulaatorit lükates,

ratastoolis rappudes

tunnevad vanad naised

lõtvunud sääremarjades

mõnikord vihmade ilmadega

veel seda võbinat.

Ennevanasti

astusin öösel õue.

Pesud rippusid nõõril

nagu virmalised taevas

ja virmalised lehvisid üleval

nagu pesud nõõril.

Tõmbi sabaga kährik

ronis üle kiviaia,

vaadates mulle

oma triibulise näoga otsa

veel siiski, kui möödus karvamütsina

moeajakirja toimetuse akna tagant.

Ennevanasti

teatrist tulles,
hilisõhtuse Moskva
või Leningradi pimeduses,
vanade elektripirnide valgel metroos,
kus kõik lugesid raamatuid,
hilisõhtuse Ida-Berliini pimeduses,
vanade elektripirnide valgel S-Bahnis,
kus kõik lugesid raamatuid
ja nukralt konutaval Brechtil
oli süles mu tühi kingakarp...
Jõudes nüüd kodumaa ristteele,
kus seisab vegan, pärakus
armastusekristall krüsopraas
silmaades berüllid: loovussmaragd ühes,
intelligentsusakvamariin teises,
nii mõnegi palja porgandi
katkematu kõnemulina lummuses
kuulates, kuidas teha
pasast präänikuid maailmas,
kus, *slava bogu, Gott sei Dank*,
ei ole enam Ida-Berliini
ja Leningradi,
kus Brecht on unustatud
ja Moskvaski öö
valgem kui päev,
sest kõigil on moblad...

Ennevanasti elanud Ethelile teispoolsusse

Seisatasid, Ethel, koduvärvavas
talvepäevas kauges, lumesärvavas.
Külmas punapäikses kumas põsesarn,
soojas kodus väikses ootas perearm.

Seisatasid, Ethel, aimamata saatust
elu näitemängus enne sünget vaatust.
Tulevikku, Ethel, ei saa näha läbi...
Tuli kevad, õitses kuldselt varsakabi,

õitses mitu suve sirel akna all,
ikka harjund paigas kodutanumal.
Sa ei aimand, Ethel, selle kõige kadu:
varsakabja asemele kerkib kaubaladu,

sirelite koha peale kole võõras maja,
neid ei näind sa, Ethel, üle kaugse aja,
et su kodu, Ethel, vajub siis maa alla,
kui progressiüksed lükatakse valla,

et sult võetakse ka sinu väike pere...
Kurbus riisub, Ethel, sinu palgeilt vere.

Seisatasid, Ethel, koduvärvavas,
pakaspäevas karges lumesärvavas,
Õhetavi põsi, silmis taevahelk,
jalge ette liugles surnud tütre kelk.

Ennevanasti

Läksime igal laupäeval
emaga sauna,
piklikku madalasse majja
Veerenni tänaval,
kus nüüd on luksuslik korterelamu.
Oli meeste- ja naistesau.
Mehed olid jäänud sõtta
Mädanesid metsades
Külmetasid Siberis,
Naistesaua pidi sabas seisma,
selleks et saada näha
imelikke olevusi,
vanu naisi,
suurte rippuvate kõhtude,
paisunud soonis jalgade,
punasekirjude lahjade kintsudega,
lõua all hõredad sorakil karvad.
Selleks, et tunda
tulise vee laisakstegevat lõhna,
kui see kraanist plekkvanni pahises,
erutavaid kuumi pritsmeid
kõhule ja käsivartele pildudes.
Selleks, et istuda riidekapi ees
ja juua vurtsu valge portselankorgiga
eestiaegsest pudelist.

Ümberringi vanad ammu mullaks saanud naised,
naised üle-eelmisest sajandist,
vihaste kortsus nägudega vanamutid,
vaheetapp elu ja surma,
kahe aastasaja vahel.
Nagu mina nüüd.

Rannaküla nukrus

Esivanemate kodu

Seda teed ei ole enam,
ei radagi,
seda uhket väravat
nagu Kristjan Raua
ERM-i ex librisel,
seda maja tahumata palkidest,
täis rähvivaid toonesepi,
seinasööbjaid.
Tuhmunud peeglit,
millesse vaadates
paistis võõras nägu,
salapärase pruudi pale
vanalt pulmapildilt.
Rohus kõduneval
pehkinud väravapuul
näha veel vana peremärk
nagu vapp.
Omade vapp. Selge, lihtne, napp.
Tühi legendik,
tühi rand,
kidurad männid merele kaldu,
kõrgel lõõritamas lõokesed,
rannarihval meriski
astumas punasi koibi,
punanokk õieli,
kaugel ujumas luiged.
Tühi teokarp,
mahajäetud kodu,
nilvaka koda.

Igas väikeses rannakivis

veeretab oma igavest olemist
ürgsete aegade koorikloom,
kivistunud merekarp,
peen kajakaking.
Igas kivis vangis
miljonite aastate tagused elud.
Kui küla magab,
meri on tüün,
kõik on vakka,
võib rannal kuulda
nende tasast oigamist.

Maaliline kaluriküla

Pankrotis sadam
võõrastele maha parseldatud,
omad eemale tõrjutud,
miljonivaatest kaugemale...
Rootslaste suvilad,
soomlaste suvilad,
miljonäride suvilad,
ärinaiste suvilad,
poliitikute suvilad,
ehitamisel suvilad...
Viimaste kohalike
lagunevad eterniitkatused.

Õhtu sadamas

Viire takka
tulemata lõbusõidu masinad.
Õhtu jõuab, päike veereb,
voogab mere võimas rind.
Klaasist kõrtsis kalda veeres
Tukub elust väsind lind.

Naised tülitsevad

mere poole seljaga.
Päike merre loojub. Kurat temaga.
Kuldne õhtupäike, kasi minema,
päeva läbi lõõmand, aeg on lõpeta.
Vaju ära läände, ilge taevakeha,
päästa taevaärde roosa õhtueha.
Päev läks täitsa persse, oli must kui läkk,
kulda teisi kärssu, igavene käkk.
Asjata ei öelda päiges nii kut leiges,
sina oledki ju süüdi selles kõiges.

Surud

Kes sõi ära marjad
mu maasikamaalt?
Jättis asemele hunniku,
milles rabelevad nüüd
surud – suured mustad liblikad valge randiga
nagu ehmunud nunnad,
andes hunnikule ilu ja liikumise,
äratades selle ellu.

Haavatud loodus

Nagu mu isa, sõjast naasnud mees,
igaveseks haavamärk ihul,
igavene puhtus hinges.
Patareid Esimesest ilmasõjast,
laskepesad baaside ajast,
raketibaasi rusud nõuka ajast,
nõukaaegse piirivalve kordoni varemed,
uue eestiaegse sadama tühi
masendavhall betoonkai.
Lätlastest mahajäetud
jaanipäised tuleasemed,
vägisi tornideks laotud rannakivid,
kuivanud pihlakas, püha puu.
Roostetavad raketid kui oreliviled
hõõgumas õhtupäikeses,
raketibaasi majade varemed,
kõigist hüljatud,
valendamas kreeka templina,
punastest tellistest kordon
vaskelt kumamas künkal,
otsekui keskaegne loss,
puruksvisatud akende killud
pildumas valgust
päikese viimsetes kiirtes...
Metsistund õunapuu all metsseapere
nautimas looduse võitu.

Täna süüakse meitel runntuhleid ja tahenend räimi

Täna süüakse meitel runntuhleid
ja tahenend räimi.
Vanaisa ei tule,
vanaisa müttab paargas
katkuaegse pudrunuiaga,
lööb saksaaegele seinariulilt maha
veneaegeid maitseainete purke,
tambib need sädelevaks tolmuks...
Vanad vürtsid ja klaas segamini
lõhnamas mineviku järele,
säramas õhtupäikeses,
kõditamas sõormeid,
pannes meid aevastama.
On aeg minna.

Tahaks tagasi astuda lapsepõlve

Tahaks tagasi astuda lapsepõlve
nagu värskesse lehmakooki.
Paljaste jalgadega,
kogemata, ootamatult,
nagu astutakse maamiinile.
Tahaks jälle astuda lapsepõlve,
tundmata jalgades valu,
hoopis sooja vetruvat pehmust
taldade all, varvaste vahel.
Armast lehmälõhna sõormeis.

Eestlane armastab

Eestlane armastab metsa
Puude väarikat vaikust
Varjude salapära
Okste kaitsvat katust
Eestlane armastab metsa
Sinililli ja ülaseid
Sambla mõnusat süle
Maasika magusat maitset
Paluka küpsevat puna
Niiskusetumedat kõdu
Heledaid päikeselaike
Sipelga murepesi
Kitsede pruunikaid külgi
Soe halli selga
Orava osavat hüpet.
Eestlane armastab metsa
Kukeseente kulda
Puravikkude paksust
Riisika silmapruuni
Sügava laane pühadust
Eestlane armastab
Metsast rannale jõudmist
Ääretu mere sädelust
Hõiskama panevat avarust
Valgete pilvede peegeldust
Luikede laksuvat lendu.

Metsavaikuses nagu vaimud
metssead jooksevad rivis,
kõige ees kihvuline kult,
emis tema järel,
keskel triibulised põrsad,
siis suuremate kesikute rida.
Loendan neid üle paarikümne,
lähen segi, aga nemad jätkavad jooksu,
liiguvad hääletult, sihikindlalt,
minu pilku märkamata,
minu lõhna haistmata.
Polegi järsku enam
kartulipõllust kahju.
Olgu neetud see
Montgomery haigus,
seakatk.

Ilus on rebane,

kui ta mind nähes seisatab,

pea viltu, keha pinges,

saba uhkelt kohevil...

tormab siis must mööda,

koera haukumine selja taga.

Seisatab koergi, pahur segamise pärast,

teeskleb mulle süüdlast, kui tõrelen.

Milleks koeraga tõelda,

mina olen ju rahul, rebane vist ka.

Kärntõves rebane,

saba nagu lehmäl,

kollakais silmis surija pilk,

teeb viimse rebasehüppe

meelespealilledes mu akna all.

Õöpimeduses luusib ta

kummitusena mere ääres,

lohistades hambus

kaldalt korjatud surnud kajakat.

Järgmisel kevadel

leian oma õuelt luukere.

Peened kondid, õbluke selgroog,

väike elegantne kolp.

Mis öösel juhtus?

Uppunud hiir
plastikust veesilma põhjas,
kuhu hommikupäikese kiired ei ulatu.
Kas sind aeti taga,
otsisid veest varju?
Või vaevas sind janu,
aga käpakesed libastusid, petsid sind?
Kuidas rabelesid vees,
kuidas kriipisid küüntega
vastu vaenulikke plastikseinu...
Reetsid sind su keha, käpad, küüned!
Kuidas küll tagus
su väike hirmul hiiresüda
kuni väsis...

Õõvastav loom

Õösel tuli mäger,
kaevus vundamendi alla,
müttas käike uuristades edasi-tagasi,
lükkas kive siia-sinna.
Kus vaja, närís kihvadega,
kus vaja, tuhnis kärsaga,
kus vaja, löi küüned külge.
Ülejärgmisel hommikul
kirjutas kohalik leht:
Õõvastav loom lammutas vundamenti.

Hunt on metsas vana

Hunt on metsas vana,
vana rahvusloom,
vana eestlane.
Lumi ei kannu,
külmast kohmakad käpad
vajuvad sisse,
libisevad rannajääl.
Kondivalu pureb.
Kitsele järele ei jõua,
tõnts silm valget jänest
lumel ei märka.
Lõhnu ei tunne,
nina on umbes pidevast nohust.
Kõht koriseb.
Hea, kui mõne hiire kätte saab.
Karja juhtimisest näeb und
võsastikus tasapisi tukastades.
Emahuntidest enam ei unistagi...
Jahimehe püssitoru välgatus külmas talvepäikeses,
sunnib salakesi roomama, tagumik ees.
Tuleks juba soojemad ajad!
Metskuldist hoiab eemale,
kärntõves rebane söögiks ei kõlba.
Uluku ahastusest, kuid valusast kurgust
valgub vaid rõga, mitte ulg.
Hunt on metsas vana.
Vana rahvusloom.
Vana eestlane.

Rannajänene

Kanakulli tume vari surmavärviline,
merel valge lainehari torminärviline.
Kuhu väiksel loomalapsel minna pakku?
Põõsastesse, rohu sisse, kiviprakku?

Pruunjas kaldakivi rannas silma pilgutab,
vahuvesi pritsmeid talle peale tilgutab.
Polegi see rannakivi, hoopis pehme pall,
ümar kivivärvi jänku, sama pruunjashall.

Rannal hirmust värisedes vastu kive surub,
kuulatab, kuis männimetsas tuulekannel ulub,
reeturlikku jänkulõhna mere poole kannab,
luigetiibu laksatab ja loomal kaitset annab.

Peagi jänkul karta tuleb lumevaeset talve,
maa on kõdune ja hall kuid jännes lumivalge.
Silkab külmund kulurohus silmad kinni hoiab,
kuuldes kuidas kaugel laanes susi surma oigab,

rebase suust võsast kostab kime pulmahõik.
Kõrvad ligipead on jänkul pelgab – nüüd on kõik.
Peidab ennast kiviprakku jäätund mere randa –
valgel jääl ehk valget jänest tähele ei panda.

Süda tunneb, aru aimab vaba mere hingust,
õhku nuhutab ja tõstab kõrvad püsti lingust.
Kas on vaja väriseda, tarvis karta enam,
vesikaarest juba tuleb päästjaingel kevad.

Hetkeks vilksatab

puude vahelt
metskitse punakaspruun külg...
Kuhu kadusid Saaremaa
graatsilised väiksed punased lehmad,
metskitsede õed?
Andsid vähe kuid magusat piima,
maitsvat, õrnalt meresoolast,
kolesterooli tekitavalt rasvast.
Selle eest saidki surmanuhtluse.

Igav oli põdral

Selged talveilmad. Paras pakane.
Aega näsida puukoort,
okkaid matsutada,
hääletult puude vahel joosta,
külmast kohevil vareseid ehmatades.
Vaadata otse loojuvasse päiksesse,
mis näitab ennast viivuks,
meenutuseks, et on olemas lühike päev.
Päevast päeva selge ilm,
okkad, puukoor loojuv päike,
kohkund varesed,
öine karge külm,
kuu ükskõikne valgus.
Kena puhata männi juurikate vahel.
Pöder on vagur loom.
Igav oli põdral.
Tuli aohämaras mu õuele,
seisatas ukse ees kui oodates.
Läksin talle trepile vastu,
teretasin, küsisin,
mis teda meile toonud?
Vaatas mind, pea pisut viltu,
mokad justkui muigel.
Suurest tumedast silmast
peegeldumas vastu mu punane maja
ja mu valge Haapsalu rätik.
Vares kraaksatas männi ladvas.
Pöder kadus metsa.
Igav oli põdral.

Kes sa oled,
mink või kärp?
Uudishimulik, seda küll,
seisatad, vaatad tagasi,
uurid mind pikalt,
enne kui põõsaste vahele kaod.
Kus sa elad,
metsas või aida all?
Mida sööd, linde või usse?
Kuhu lähed,
magama või jahile?
Kes sa oled?
Ilus, seda küll.

Karu

Karust nägin ainult jälgi,
karu ei näinud,
karu peitis ennast mu selja taha.

Lõunasse

Hallid kivid – hanepojad
põgenevad minu eest
vette, kui ma astun randa
kummisaabastes.
Väiksed armsad linnulapsed,
kus te sügisel?
Kes saand otsa julmast kuulist
rannal verisel,
kes on kohmakalt ja argsi
lõuna poole teel,
üle lapsepõlve rannast,
suve kaldaveest.
Katsetamas lennupüüdu,
õhtus taevalõõm,
hüüdmas hanelapse hüüdu
hinges rännurõõm.

Nastik mu arm

Nastik ei ole uss ega madu,
nastik on siug, looduseime.
Kui ta mererannas kivide vahel liueldes vette libiseb,
kollased laigud turjal säramas läbi selge vee,
must keha väänlemas kaudu mererohu erkroheline metsa,
kadumas kivide vahele.
Ja kui ta siis, mu pilgust ohtu tundes, tardub,
end puuoksana välja sirutab, ise üleni pinges,
kange ja liikumatu,
kogu olemusega näidates,
et ta on vaid juhuslik vees hulpiv toigas,
siis tuleb ootamatu tuuleiil ja algab päev.

Tõusev päike murrab oma valguse
pilvisesse taevasse, teeb pilvedest
punakuldse ime...
Ainult hetkes,
siis tõuseb kõrgemale ja varastab pilvede ilu.

Mu armas sa oled

Mu armas sa oled

Ilus nagu kiil. See helesinine,
graatsilise keha, pikkade jalgade
ja läbipaistvate haldjatiibadega.
Suurte silmadega,
mis on maailma vaadanud miljoneid aastaid.
Kui kiil laskub rohelisele lehele,
tõuseb sinisesse suvetaevasse,
vonkleb vete kohal,
pole temast kaunimat.

Armastus ilmutas ennast vannis,
kus kahhelseinte varjus laulsin nukrat viisi,
üht laulu roosist mahajäetust, üksikust,
kes lootusetult ootas meest...
Su pale kerkis veest,
vett voolas magusat kui piima lüpsikust.
Ma ümisesin ammuolnud biisi.

Meil soola kodus polnd
ei läind ka laenama.
Mu pisarad sa kokku korjasid
ja panid pannile,
kus küpses kala,
kes just alles elas.

Mina tänan

Sina ja su metsad said üheks
mu armunud südames.

Sina ja su laulud said üheks
mu armunud südames.

Sina ja su järved said üheks
mu armunud südames.

Kui sa läksid,
jäid mulle metsad, laulud ja järved.

Mina tänan.

Elu kõige intensiivsem päev

Liiv, meri, õitsvad orjavitsad,
nende taustal Liivimaa kuningas.

Kõrbenud kõrvad

Südame kõrvad ei liigu.
Kuis nad saakski,
kui valu kõrvetab rinnus.
Kõrvad on kõrbenud.

Let's go everybody kukke tapma

Ehk jätkub kukki igapähele,
küll iga kana saab kord mehele.
Ei ole luikesid, siis kõlbab kukki,
ei ole enam lõppematuid sukki.
Kas sellepärast pean siis jääma üksi,
et suka asemel ma kannan sukapüksi?

Kui Morgensternilt küsiti,

mis on kõige ilusam eestikeelne sõna, siis

abielu, vastas Morgenstern kõhklemata.

Aga ta ei täpsustanud,

kelle abielu kellega,

see ei tulnud talle pähegi,

kuigi Morgenstern oli homoseksuaal,

neid gei-mehi.

Aga ta elas nii ammu,

et tema omasooiharusel pole enam

mingit tähtsust.

Nüüd on ta väike täht taevas,

mitte just hommikutäht,

hoopiski mitte ehatäht

ega see, mis karjased

Petlemma juhatas.

Lihtsalt üks väike täheke,

ilus juut, kellele meeldis

eestikeelne sõna abielu.

Dementia

Mis on juhtunud, et

iga päev sa meenud mulle,

mu esimene armastus,

iga päev ma kahetsen,

oma ujedust,

et ei silunud su heledaid lokke,

ei lasknud endal käestki kinni võtta,

teisi häbenedes,

ainult vaatasin sulle silma

ja sina mulle.

Noogutavad kassid meie käes,

klassiekskursioonilt ostetud mänguasjad,

vastasid meie eest küsimusele

Kas armastad mind?

noogutusega,

mida, tõsi, juhtisid meie sõrmed.

Ei, ka suudlust polnud meil.

Ja kõik need aastad elasin ma sinuta.

Sa ei tulnud mulle meeldegi.

Mis on juhtunud,

et ma nüüd, rohkem kui poole sajandi tagant

iga päev, iga Jumala päev kahetsen.

Kes on lennanud järvede kohal

suveõises salapäras.

Õrn veevirvendus kui vetevaimu kortsus palg

peegeldamas vastu sajandite tarkust,

aastatuhandete saladust,

taeva häbelikmalbet puna säält,

kuhu kadus päike...

Metsade aimatav rohelus

rebestamas hinge oma iluga.

Kes on lennanud, ei suuda enam vihata.

Ei maga kurjas unes

Misantroop

Sirel õitseb lumesajus,
vihkamine minu ajus,
oh kuis vihkan inimesi
salajas ja tasakesi.

Ainult siis, kui õite aegu
täpselt nõnda nagu praegu
sajab maha lumi valge,
siis ma olen järsku julge.

Seisan õues lumesajus
suve tuisumõllu rajus,
karjun, kuidas ma teid vihkan,
kuidas teile kadu ihkan!

Ei tee kuigi kaua kära,
lumi sulab varsti ära,
taas siis vihkan inimesi
südames ja tasakesi.

Ei maga kurjas unes

Ülekohut raske kanda,
kurjust ka.
Juba aasta läinud,
ei saa magada.
Väsimusest kinni
kui ka vajub silm,
kohe tuleb meelde
valelik maailm.
Jah.
Lööb rusikaga näkku,
lõuahaagi sirutab,
põlvega veel äigab makku,
vastu pead virutab:
ärka üles!
Süda ängis,
küll sa tead,
omad vitsad peksavad sind
nüpeldavad omad vead.

Poe ees asfaldil

Poe ees on asfaldile joonistatud
neljakandiline kast ja
trükitähtedega kiri:
SUITSIIDIVABA ALA.
Väljaspool kasti on vabadus
tõmmata kaela,
heita alla,
uputada vette,
lõigata läbi,
võtta sisse,
tulistada pihta
ja tõusta lendu...
Ah ei, poe ees asfaldil
trükitähtedega kiri:
SUITSUVABA ALA.

Noorena

armastasin meest,
kes oli ammu surnud.
Koolnut oli lihtne armastada:
päeval mõtlesin ta peale
ja kui ta öösel tuli,
siis nutsin rõõmust,
et ta polegi surnud.
Me suudlesime ja sõime
rasvaseid kotlette,
mida ma päeval küpsetasin,
eile, täna, homme,
neil oli sibula maitse.
Suudlesime sibula lõhnades,
rasvast läikivate huultega,
midagi muud targemat
justkui ei taibanud teha.
Heitsime lihtsalt magama
teineteise kaisus.
Surnud mehe külje all polnudki külm.
Siis tulid uued unenäod.

Armas tuli siiski

Armas tuli siiski,
hing just maa päält lahkund.
Seisis lagendikul,
otse minu kõrval,
põsed põõsakriimus,
silmis pelu jäljed.
Läksin talle vastu,
ta ei naeratanud,
ainult korraks vaatas,
hirmuläige pilgus,
võõraksjäänud silmis.
„Ütle mulle armas,
kuidas on sääl elu,
elu teises ilmas?“
„See ei ole elu...
Rohkem ma ei tohi
selles asjas öelda.“
Pööras selja, lahkus.
Hüüdsin talle järel:
„Tule, armas veelgi,
tule, kallid, jälle!“
Kiikas üle öla,
hirmuähmus vaatel:
„Ei ma enam tule,
see on liiga raske.“
Legendiku kohal
ainult mõneks viivuks
lahvatas ja hõljus
justkui põrguvalgus...

Kui ma kõik need uned

Kui ma kõik need uned,
mida olen näinud
lapsepõlvest peale
siinamaale välja
kogun ühte kokku,
siis saan teise elu
päriselu kõrval.
Siis ei mäletagi,
ega teagi enam,
mis on olnud päris,
mis ent unenägu.

Sisukord

Olematus

- Sisse juhatus 7
- Vanaema paneb vihmavarju kinni 8
- Muusika 10
- Surnud noorenevad 11
- Idufirma ponnistus 12
- Vanaema robot 13
- Kuhu tahad maetud saada 14
- Su nägu kõlab tuttavalt 15
- Mind bellitanud naiste...* 16
- Kuusehekk...* 17
- Mu vaarisa...* 18
- Hommikul tuligi teade...* 19
- Elukaar, mitte see 20
- Vanaema ilusad valehambad...* 21
- Lahkus Karl Lagerfeld 22
- Kahekesi pargis 23
- Ammusurnud vanaemale 24
- Ükski elav ei tea 25
- See kõige õrnem oks...* 26
- Ikka jälle olematus 28
- Vajutasin silmad kinni...* 30
- Kust tulevad lapsed...* 31

Ennevanasti

- Ennevanasti / olid inimestel...* 35
- Ennevanasti / tahtsin endale koera...* 36
- Ennevanasti / kui ilmad jagunesid...* 37
- Ennevanasti / poisid ja tüdrukud...* 38
- Ennevanasti / käidi tantsukursustel...* 39
- Ennevanasti / jätsid mu maha...* 40
- Ennevanasti / kirjutas üks noor mees...* 41
- Ennevanasti / olid tüdrukud saledad...* 42
- Ennevanasti / astusin öösel õue...* 43
- Ennevanasti elanud Ethelile teispoolsusse 45
- Ennevanasti / teatrist tulles...* 44
- Ennevanasti / Läksime igal laupäeval* 46

Rannaküla nukrus

- Esivanemate kodu 51
- Igas väikeses rannakülas...* 52
- Maaliline kaluriküla 53

- Õhtu sadamas 54
- Naised tülitsevad...* 55
- Surud 56
- Haavatud loodus...* 57
- Täna süüakse meitel runntuhleid ja tahenend räimi 58
- Tahaks tagasi astuda lapsepõlve 59
- Eestlane armastab 60
- Metsavaikuses nagu vaimud...* 61
- Ilus on rebane...* 62
- Kärntõves rebane...* 63
- Mis öösel juhtus? 64
- Õõvastav loom 65
- Hunt on metsas vana 66
- Rannajänene 67
- Hetkeks vilksatab...* 68
- Igav oli põdral 69
- Kes sa oled...* 70
- Karu 71
- Lõunasse 72
- Nastik mu arm 73
- Tõusev päike murrab oma valguse...* 74

Mu armas sa oled

- Mu armas sa oled...* 79
- Armastus ilmutas ennast vannis...* 80
- Meil soola kodus polnd...* 81
- Mina tänan 82
- Elu kõige intensiivsem päev 83
- Kõrbenud kõrvad 84
- Let's go everybody kukke tapma 85
- Kui Morgensternilt küsiti...* 86
- Dementia 87
- Kes on lennanud järvede kohal...* 88

Ei maga kurjas unes

- Misanтроop 93
- Ei maga kurjas unes 94
- Poe ees asfaldil 95
- Noorena...* 96
- Armas tuli siiski 97
- Kui ma kõik need uned 98

